

Юридична Україна



ВЛАДА

СУСПІЛЬСТВО

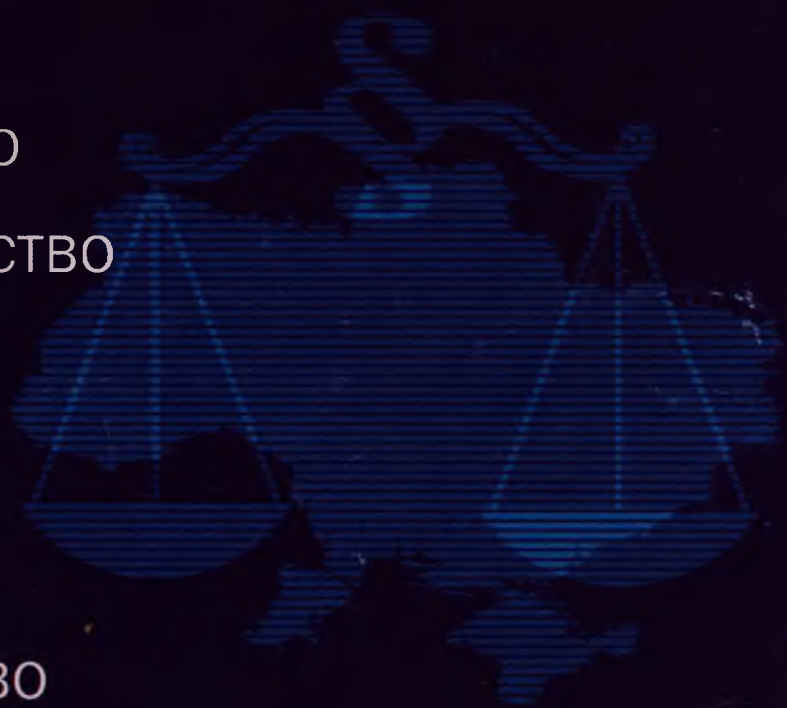
ЗАКОНОДАВСТВО

ДИСКУСІЇ

НАУКА

ПРАКТИКА

СУДОЧИНСТВО



12/2008

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

В. Б. Авер'янов —
доктор юридичних наук, професор,
Л. К. Воронова —
доктор юридичних наук, професор,
В. Г. Гончаренко —
доктор юридичних наук, професор,
А. П. Закалюк —
доктор юридичних наук, професор,
О. Л. Копиленко —
доктор юридичних наук, професор
(голова ради),
О. Д. Крупчан —
кандидат юридичних наук,
Є. Б. Кубко —
доктор юридичних наук, професор,
В. В. Луць —
доктор юридичних наук, професор,
В. Т. Маляренко —
доктор юридичних наук, професор,
В. К. Мамутов —
доктор юридичних наук, професор,
Н. М. Мироненко —
доктор юридичних наук, професор,
Н. Р. Нижник —
доктор юридичних наук, професор,

М. І. Панов —
доктор юридичних наук, професор,
Л. В. Підпалов —
заслужений юрист України,
Д. М. Притика —
доктор юридичних наук,
П. М. Рабінович —
доктор юридичних наук, професор,
М. В. Руденко —
доктор юридичних наук, професор,
М. Я. Сегай —
доктор юридичних наук, професор,
М. Ф. Селівон —
кандидат юридичних наук,
О. В. Скрипнюк —
доктор юридичних наук, професор,
М. О. Теплюк —
заступник Керівника Апарату
Верховної Ради України —
Керівник Головного
юридичного управління,
В. М. Шаповал —
доктор юридичних наук, професор,
Ю. С. Шемшученко —
доктор юридичних наук, професор.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

О. Д. Крупчан —
кандидат юридичних наук
(голова колегії),
М. К. Галянтич —
доктор юридичних наук,
А. П. Закалюк —
доктор юридичних наук, професор,
В. С. Ковальський —
кандидат юридичних наук
(заступник голови колегії),

О. Л. Копиленко —
доктор юридичних наук, професор,
Н. М. Мироненко —
доктор юридичних наук, професор,
М. Я. Сегай —
доктор юридичних наук, професор,
О. В. Скрипнюк —
доктор юридичних наук, професор.

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Петро Рабінович. Перша універсальна ідеологія світу (до 60-річчя проголошення Всезагальної декларації прав людини) 4
Дмитро Голосніченко. Розподіл повноважень між органами Євросоюзу: реалії і прагнення 11
Оксана Домбровська. Влада як правова категорія: поняття, види та функції. 19
Віктор Ладиченко. Гносеологічні аспекти взаємовідносин держави та особистості 24
Володимир Малента. Доктринальне тлумачення норм права 30
Юлія Сайфуліна. Міжнародно-правові передумови розв'язання радянсько-румунського територіального конфлікту (1940 р.) 37

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Юрій Данилюк. Визначення поняття конституційних правовідносин 43

ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Ольга Кушнір. Адміністративно-правовий статус суб'єктів протидії торгівлі людьми 47
Віктор Тимошук. Суб'єктний склад та статус учасників процедури прийняття адміністративних актів 53

ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОГО ПРАВА

Роман Майданик. Наука цивільного права України: поняття, предмет, методологія 59
Олександр Бірюков. Міжнародні аспекти банкрутства: неспроможність у країнах з перехідною економікою 68
Наталія Майданик. Веб-сайт в мережі Інтернет як особливий об'єкт авторського права 73
Ірина Лукасевич-Крутник. Істотні умови договору підяду на проведення проектних та пошукових робіт 81
Петро Матвеев. Договір валютного ф'ючерсу (цивільно-правова характеристика) 87
Ольга Розгон. Надання згоди на усиновлення дитини 93
Євген Пашутін. Поняття поглинання компаній 96

АГРАРНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ ТА ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

Анатолій Мірошниченко. Структура закону з точки зору «вимог нормопроектної техніки» (на прикладі законів — джерел земельного права) 101

ЕКОНОМІКА І ПРАВО

Ганна Шовкопляс. Визначення функцій управителя у механізмі й управлінні майном при будівництві житла 106

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ НАУКИ

Едуард Кісілюк. Юридична природа кваліфікуючих ознак складу злочину 112
Володимир Мельничок. Криміналістична характеристика соціально-психологічних та вікових особливостей мотивації криміногенної поведінки неповнолітніх 117
Оксана Павлік. Міжнародно-правові підходи щодо захисту прав потерпілого у кримінально-виконавчому законодавстві 122

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Володимир Король. Законодавчі механізми коригування в Китаї податкових зобов'язань суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності 128

БІБЛІОГРАФІЯ 133

ПРИМІТКИ

1. Джуль В. В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні: монографія / В. В. Джуль. — 2-ге вид., випр. і допов. — К.: Юридическая практика, 2006. — 384 с.
2. Тітов М. І. Банкрутство: матеріально-правові та процесуальні аспекти / М. І. Тітов; за ред. В. М. Гайворонського. — Х.: Консум, 1997. — 192 с.
3. Поляков Б. М. Процедура банкрутства в Україні: теорія і практика / Б. М. Поляков. — Донецьк: Донбасс, 2001. — 480 с.
4. Радзівілюк В. В. Санація як судова процедура банкрутства: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.04 / В. В. Радзівілюк. — К., 2000. — 20 с.
5. Грек В. М. Банкрутство. Цивільний та кримінально-правовий аспекти: монографія / В. М. Грек. — К.: Прецедент, 2006. — 303 с.
6. Mundell Robert. The Priorities for Completing the Transition and the Model for the Future / Robert Mundell // The Harriman Economic and Business Review. — 1999. — November 16. — P. 1.
7. Felsenthal Steven. The Role of the Judiciary System: How to Achieve Consistency in Bankruptcy Cases / Steven Felsenthal // Law in Transition. — 2000, Spring. — No. 48. — P. 46.
8. Бірюков О. М. Інститут неспроможності: порівняльно-правовий аналіз: монографія / О. М. Бірюков. — К.: Вид. центр «Київський університет», 2000. — С. 29.
9. Sak Pamela Bickford & Schiffman Henry N. Bankruptcy Law Reform in Eastern Europe / Pamela Bickford Sak & Henry N. Schiffman // The International Lawyer. — 1993. — Vol. 28, No. 4. — P. 928.
10. Campbell Steve. Brother, Can You Spare a Ruble? The Development of Bankruptcy Legislation in the New Russia / Steve Campbell // Bankruptcy Developments Journal. — 1994. — Vol. 10. — P. 355.
11. Сравнительный обзор законодательства государств—участников СНГ: инф. сб. — М.: Ин-т законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации, 1995. — Ч. I. — С. 6.
12. Див., напр.: Simons William B. The Privatization of State Enterprises in Russia and Kazakstan: A Milestone in the Introduction of Market-Type Reforms / William B. Simons — Leiden, 1997. — P. 258.
13. Степанов В. В. Несостоятельность (банкрутство) в России, Франции, Англии, Германии / В. В. Степанов. — М.: Статут, 1999. — С. 42.
14. Бірюков О. М. Суб'єкти законодавства про неспроможність (на прикладі законодавства деяких країн) / О. М. Бірюков // Держава і право. Щорічник наук. праць молодих вчених; В. Н. Денисов (гол. ред. [та ін.]). — 1999. — Вип. 2. — С. 521.
15. Burac Victor. The International Scene / Victor Burac // American Bankruptcy Institute Journal. — 2000. — February. — P. 2.
16. Бірюков О. М. Статус країни з ринковою економікою і банкрутство / О. М. Бірюков // Юридична газета. — 2005. — № 24 (60). — 30 грудня.
17. Biryukov Alexander. Ukraine's Recent Bankruptcy Reform Analyzed / Alexander Biryukov // Global Insolvency and Restructuring Review. — 2001. — March/April. — С. 26.

WEB-САЙТ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ
ЯК ОСОБЛИВИЙ ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Наталія Майданик,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри права Київського національного лінгвістичного університетуПоняття web-сайту
як об'єкта права інтелектуальної
власності

Один із характерних виразників формування суспільства інформаційного типу є функціонування інформаційної мережі Інтернет, складовою якої виступають доменні імена та сайти. Правовий режим таких правових конструкцій в юридичній доктрині, законодавстві і практиці лише формується, що обумовлює існування прогалин у чіткому розумінні їх правової сутності, умов та порядку їх залучення до цивільного обороту.

Визначальну технологічну роль у мережі Інтернет та обумовлене цим юридичне значення виконує конструкція сайту, що вимагає формування чітких і науково обґрунтованих положень про цей об'єкт правового регулювання. В цивілістичній доктрині і правозастосовній практиці проблемним залишається питання щодо правової природи, умов і меж цивільного обороту сайту, що в умовах неповноти та нечіткості спеціального законодавства, відсутності усталеної судової, іншої правозастосовної практики не сприяє правильному та одноманітному вирішенню спорів з цієї категорії справ.

Сайт у перекладі з англійської «site» означає «ділянка, місце, місце перебування». Це відповідним чином сконструйована та впорядкована інформація, яка розміщується в мережі Інтернет, має відповідну назву (доменне ім'я) і відкрита користувачам цієї мережі для вільного або обмеженого доступу. Сторінки сайту об'єднані спільною кореневою адресою, а також зазвичай темою, логічною структурою, оформленням або авторством [1].

Чинне законодавство України не містить універсального поняття сайту (web-сайту), придатного для всіх випадків використання цієї правової категорії. Поняття web-сайту нормативно визначається лише

для цілей використання таких інформаційних ресурсів органами виконавчої влади. Відповідно до п. 1.3 Порядку інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади та Порядку функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади, затвердженого наказом Держкомінформу України, Держкомзв'язку та інформатизації від 25.11.2002 р. № 327/225, веб-сайт — сукупність програмних та апаратних засобів з унікальною адресою у мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певного суб'єкта і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інші інформаційні послуги через мережу Інтернет.

Враховуючи положення ч. 1 ст. 133 ЦК України та ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ веб-сайт у доктрині і правозастосовній практиці зазвичай відносять до об'єктів права інтелектуальної власності, а саме — авторського права.

Важливість визнання веб-сайту об'єктом права інтелектуальної власності обумовлена розумінням веб-сайту як виду нематеріального активу для цілей податкового обліку. Відповідно до п. 1.2 ст. 1 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994 р. № 334/94-ВР нематеріальними активами визнаються об'єкти інтелектуальної власності, в тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані у порядку, встановленому відповідним законодавством, об'єктом права власності платника податку. При цьому згідно з пп. 8.1.2 п. 8.1 ст. 8 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» витрати на придбання таких активів підлягають амортизації, яка здійснюється відповідно до пп. 8.3.9 п. 8.3 ст. 8 зазначеного Закону. Зокрема витрати на створення (придбання) нематеріального активу амортизуються з використанням прямолінійного методу, за яким нематеріальний актив амортизується рівними частинами, виходячи з його періоду корисності протягом планового строку корисного ви-

користання (але не більше 10 років безперервної експлуатації).

Отже, веб-сайт може розглядатися як вид нематеріального активу за умови визнання такого інформаційного ресурсу об'єктом права інтелектуальної власності згідно з вимогами спеціального законодавства про відповідний об'єкт інтелектуальної власності.

Крім того, витрати платника податку на придбання такого нематеріального активу підлягають амортизації у зазначеному вище порядку за умови, якщо договір на створення веб-сайту передбачає перехід до платника податку — замовника права інтелектуальної власності (авторського права) на цей веб-сайт. Тому в разі відсутності в договорі на створення подібного творчого результату (наприклад інтернет-магазину) умови, яка передбачає перехід авторського права на веб-сайт до платника податку, останній не має права на його амортизацію як нематеріального активу [2].

Наведене дає підстави для висновку про те, що в юридичному розумінні під веб-сайтом слід розуміти визнаний об'єктом авторського права електронний (цифровий) твір, що існує у вигляді одиниці віртуального простору, яка складається з інтернет-сторінок (html-документів), зміст якого становить систематизована сукупність даних (програм ЕОМ (електронно-обчислювальних машин) або баз даних).

Структура сайту

Структурно сайт складається з певної кількості складових, які в сукупності забезпечують виконання його функціонального призначення. Мінімальний набір елементів веб-сайту (або веб-ресурсу) передбачає наявність п'яти їх видів: 1) дизайн; 2) структурне рішення; 3) програмне забезпечення; 4) контент; 5) доменне ім'я.

Дизайн сайту, як його художнє оформлення, залежно від конкретних обставин у літературі визнається об'єктом авторського права, на зразок твору образотворчого мистецтва, або промислового зразка у випадку виключної унікальності та самоцінності розробленого дизайнерського рішення [3].

Програмне забезпечення віднесене до об'єктів авторського права, хоча кожна комп'ютерна програма все ж більш наближена до винаходу або корисної моделі, аніж до літературного твору.

Контентом є інформаційно-текстове на-

повнення веб-сайту, яке визнається об'єктом авторського права незалежно від змісту інформації, що в ньому міститься.

Доменне ім'я — це ідентифікатор Інтернет-ресурсу, зареєстрований адміністратором мережі. Доменне ім'я не повинне порушувати права власників торговельних марок, що полягає в покладенні на власника доменного імені обов'язку встановлення наявності осіб, чиї права порушує реєстрація доменного імені.

Правова природа веб-сайту як об'єкта інтелектуальної власності

В юридичній літературі сайт в мережі Інтернет (далі — сайт) за своєю змістовно-структурною характеристикою визнається основною одиницею віртуального простору, яка складається з низки html-документів або інтернет-сторінок.

Наведена структура і зміст сайту значною мірою обумовлює особливості правової сутності цієї юридичної конструкції. В доктрині і правозастосовній практиці відсутня єдність у питаннях правової природи веб-сайту. Низка вчених (А. Купріянов, С. Сударіков) визнають веб-сайти особливим самостійним об'єктом авторського права [4]. У цьому випадку веб-сайт розглядається як електронний, цифровий твір, зміст якого становить систематизована сукупність даних (програм ЕОМ або баз даних) [5]. При цьому одночасно стверджується про припустимість одночасної наявності відповідних ознак й у html-документів, оскільки останні за своєю природою близькі до комп'ютерних програм і баз даних.

Однак такі результати творчої діяльності дослідника зазвичай відносять до об'єктів авторського права з тих міркувань, що веб-сайти відповідають двом основним вимогам, встановленим Законом України «Про авторське право і суміжні права» щодо такого виду об'єктів інтелектуальної власності: оригінальність і втіленість у формі, яку можуть сприймати інші особи. У зв'язку з цим сайт (як загалом, так і його компоненти) визнаються об'єктом авторського права (електронним, цифровим твором) [6].

Поряд із розумінням сайту як результату творчої, інтелектуальної діяльності, що охороняється авторським правом, окремі автори (зокрема А. Серго) розглядають сайт у кількох значеннях як сукупність програм для ЕОМ та як ЗМІ. Прихильники цього підходу звертають увагу

на те, що «...сайт загалом можна розглядати по-різному: якщо брати його технічну складову, то як сукупність програм для ЕОМ або базу даних, а якщо робити акцент на інформаційній складовій сайту — як ЗМІ, хоча, звичайно, не кожний сайт належить до цієї категорії» [7].

Веб-сайт є складеним твором, притаманним лише Інтернету, більшість ресурсів якого містяться саме на сайтах, інших подібного роду складених творах (зокрема мультимедійних творах).

У цьому зв'язку актуальним є питання щодо розуміння сайту як сукупності програм для ЕОМ. Чи є сайт системою таких програм? В юридичному значенні під ЕОМ зазвичай розуміють об'єктивну форму подання сукупності даних і команд, призначених для функціонування ЕОМ та інших комп'ютерних пристроїв з метою отримання певного результату, включаючи підготовчі матеріали, отримані під час розробки програми для ЕОМ, і породжувані нею аудіовізуальні відображення.

Загалом, якщо акцент надавати технічній складовій, сайт може розглядатися як сукупність програм для ЕОМ. У зв'язку з цим окремі автори визнають сайт сукупністю програм для ЕОМ, оскільки кожний компонент сайту є програмою для ЕОМ, інакше його існування в цифровій формі було б неможливим [8].

Досить логічним також є висновок про те, що за своєю фізичною та юридичною природою веб-сайти близькі до баз даних. База даних і сайт мають багато спільного між собою. База даних являє собою об'єктивну форму подання та організації сукупності даних (статей, розрахунків тощо), систематизованих таким чином, щоб вони могли бути знайдені та оброблені за допомогою ЕОМ. Вважається, що саме таку систематизовану сукупність даних і являє собою сайт. На думку прихильників цього підходу, комплексний розгляд сайту як бази даних є найбільш правильним з точки зору чинного законодавства [9]. Бази даних і сайт поєднує те, що розміщені на веб-сайті тексти зазвичай містять посилання на інші інформаційні ресурси, розташовані на тому самому або іншому сайті. На цій підставі в літературі обґрунтовується висновок про те, що «...сайти є механізмами доступу до систематизованої інформації та, будучи оригінальними, підлягають охороні авторським правом як бази даних» [10].

З таким підходом не можна повністю погодитися з таких двох підстав. Перш за

все, вадою такої позиції є те що вона ґрунтується на використанні юридично нечіткої для права інтелектуальної власності категорії «близькі до баз даних». Правова охорона або є, або її немає, близька до охорони ситуація не має юридичного значення з причини неможливості поширення на певний творчий результат положень про об'єкт інтелектуальної власності за аналогією закону чи права. У зв'язку з цим творчий результат, лише «близький» до певного об'єкта інтелектуальної власності, не охоронятиметься засобами інтелектуальної власності. Крім того, основна функція сайту полягає в наданні творчо упорядкованої інформації, а не лише у відсилці до певної інформації, що свідчить про наявність ознак твору, а не компіляції створених іншими авторами творів та інформації.

Поряд із розумінням сайту як результату творчої діяльності, до відносин щодо сайту підлягає застосуванню законодавство про засоби масової інформації (ЗМІ). Сайт як сукупність програм для ЕОМ і як ЗМІ відображають різні прояви сайту як правового явища — його форму та зміст; «якщо законодавство про програми для ЕОМ і БД регламентує питання сайту як форми, то законодавство про ЗМІ регулює його зміст» [11].

Логічним продовженням ідеї про поняття сайту в кількох значеннях є підхід про системне його тлумачення. На відміну від розуміння сайту як простого твору, в літературі поширення набула позиція про визнання сайту складеним твором типу мультимедійного твору, тобто твору, який є результатом поєднання двох або більше категорій творів в одній формі [12]. Прикладом такого складеного твору може бути інтерактивна навчальна програма з основ правознавства з аудіо- та відео-супроводом, розміщена на веб-сайті.

Прихильники цієї позиції схиляються до визнання веб-сайту комплексним об'єктом права інтелектуальної власності, що обумовлено комплексним характером таких результатів творчої діяльності. У цьому контексті специфіка веб-сайтів пояснюється тим, що кожен з них складається з багатьох елементів, які є об'єктами правової охорони, проте належать вони до різних інститутів права інтелектуальної власності, що вимагає визначення критеріїв співвідношення цілого з його складовими.

При визначенні правової природи веб-сайта визначальним є вирішення пи-

тання про співвідношення юридичної сутності кожного з елементів web-сайта, які належать до різних правових інститутів, та умов визнання цієї неподільної цілості самостійним об'єктом права, зокрема інтелектуальної власності [13].

У зв'язку з цим заслуговує на увагу обґрунтована в літературі пропозиція розглядати web-сайт комплексним результатом інтелектуальної діяльності автора, який складається з принаймні п'яти елементів, наділених різною правовою природою та об'єднаних єдиним задумом розробника. Такий підхід заперечує можливість віднесення web-сайта до об'єктів авторського права, оскільки обмежує правовий захист такого творчого результату лише зовнішньою формою, на відміну від властивості web-сайту визначальної ролі ідеї розробника при створенні такого віртуального ресурсу. У цьому зв'язку web-сайт розглядається як свідчення формування якісно нового явища у колі результатів інтелектуальної творчої діяльності та виникнення потреби виокремлення правового становища web-сайтів у самостійну категорію права інтелектуальної власності, незалежну від передбачених чинним законодавством [14].

Однак недолік позиції визнання сайту непоіменованим комплексним об'єктом права інтелектуальної власності полягає в невизначеності інституту права інтелектуальної власності, який має застосовуватися до здійснення прав на такий творчий результат. Доцільніше розглядати сайт як сукупність програм ЕОМ, які забезпечують існування цього творчого результату в цифровій формі, а також як базу даних у вигляді систематизованої для пошуку та обробки за допомогою ЕОМ об'єктивної форми надання та організації сукупності даних (статей, розрахунків тощо) [15].

Сайт і ЗМІ

Вже зазначалося, що поряд із визнанням об'єктом авторського права сайт може розглядатися як ЗМІ. В Україні на законодавчому рівні визначено порядок створення та діяльності друкованих засобів масової інформації. Відповідно до Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16.11.1992 р. № 2782-ХІІ (далі — Закон) друковані засоби масової інформації (преса) в Україні — це періодичні, і такі, що продовжуються, видання, які виходять під постійною назвою, з періодичністю

один і більше номерів (випусків) протягом року на підставі свідоцтва про державну реєстрацію. Згідно з ч. 1 ст. 11 Закону державній реєстрації підлягають усі друковані засоби масової інформації, що видаються на території України, незалежно від сфери розповсюдження, тиражу і способу їх виготовлення. Друкований засіб масової інформації вважається зареєстрованим з дня видачі свідоцтва про реєстрацію.

Оскільки Закон поширюється на друковані ЗМІ, то сайт як електронний, а не друкований засіб масової інформації не підпадає під дію цього Закону.

Сайт відповідає вимогам щодо загальноприйнятого поняття масової інформації, під якою розуміються призначені для необмеженого кола осіб друковані, аудіо-, відео візуальні та інші повідомлення й матеріали. Інформація на сайтах є масовою інформацією, оскільки наявні в них повідомлення і матеріали (зокрема «друковані, аудіо-, відео візуальні й інші повідомлення та матеріали») призначені для «необмеженого кола осіб», за винятком сайтів з обмеженим доступом [16].

До основних цілей багатьох сайтів належить періодичне поширення масової інформації, що дає підстави для визнання таких сайтів засобами масової інформації. При цьому сайт не належить ні до друкованих, ні до телерадіомовних ЗМІ. Сайти входять до особливої категорії — спеціалізованих засобів масової інформації, під якими розуміються такі ЗМІ, для реєстрації яких або поширення продукції яких зазвичай встановлюються на законодавчому рівні особливі правила.

Зокрема, відповідно до ст. 24 Закону РФ «Про засоби масової інформації» правила, встановлені цим Законом для періодичних друкованих видань, застосовуються до видань, створених і поширюваних (тиражованих) на матеріальних носіях. З цього приводу характерним є досвід створення таких видань у Росії. Саме в такому статусі була зареєстрована одна з регіональних версій СПС «Консультант-Плюс», яка актуалізується шляхом надання користувачам компакт-дисків з оновленою базою. Крім того, кілька комп'ютерних журналів, які поширювалися на компакт-дисках, були зареєстровані в такому статусі.

Правила, встановлені Законом для радіо- і телепрограм, саме й належать до сайтів, оскільки їх інформація поширю-

ється безпосередньо через телекомунікаційні мережі.

Наведені положення про «інші ЗМІ» є недостатньо чіткими, що створює значне коло колізійних питань, які прямо не вирішуються на основі існуючих норм законодавства.

У зв'язку з цим пропонується розглядати сайт як електронне мережеве видання, під яким розуміється електронний документ (група електронних документів), який пройшов редакційно-видавничу обробку, призначений для поширення в незмінному вигляді, має вихідні відомості, доступний необмеженому колу користувачів через телекомунікаційні мережі [17].

З причини недостатньої визначеності правового статусу сайту як ЗМІ, в літературі і правозастосовній практиці дискусійними залишаються деякі питання щодо розміщення та обсягу вихідних відомостей, а також діяльності сайту як електронного ЗМІ.

Вважається, що основним місцем розміщення вихідних відомостей є титульний екран, який виконує в електронному виданні роль титульного аркушу.

З цього приводу заслуговує на увагу обсяг вихідних даних, встановлений Законом РФ «Про засоби масової інформації», але не всі вони фізично присутні у мережевому виданні. Тому в літературі пропонується, що необхідним і достатнім буде зазначення: повної назви мережевого ЗМІ; інформації про засновника (засновників) та головного редактора; адреси і телефонів редакції; інших відомостей, передбачених законодавством про авторські права та суміжні права. У вихідних даних редакція може вказати й інші відомості, розміщення яких не суперечить чинному законодавству.

Актуальними залишаються питання щодо органів мережевого ЗМІ. Зокрема звертається увага на те, що за аналогією з друкованим ЗМІ, обслуговуючий персонал сайту (інформаційного ресурсу) незалежно від його реєстрації можна розглядати як редакцію ЗМІ (в Законі «під редакцією засобу масової інформації розуміється організація, установа, підприємство або громадянин, об'єднання громадян, які здійснюють виробництво і випуск засобу масової інформації»), а особу, відповідальну за зміст серверу, — як головного редактора.

У цьому зв'язку слушно зазначається, що в разі «...якщо сайт (інформаційний ресурс) не зареєстрований як «інший

ЗМІ», такий сайт має визнаватися засобом масової інформації, у якого є «редакція» та «головний редактор», але немає журналіста (ів)» [18].

Належно невирішеним залишається питання щодо позбавлення статусу «мережевого ЗМІ», оскільки позбавлення статусу ЗМІ ніяк не відобразиться на діяльності сайту, склад його аудиторії не зміниться (на відміну від аналогічної ситуації для звичайного, тобто друкованого, ЗМІ).

У цьому зв'язку не побавлені логіки пропозиції щодо одночасно з позбавленням статусу ЗМІ позбавляти і відповідного доменного імені, оскільки таке поєднання санкції найбільш близьке до призупинення/припинення діяльності звичайного ЗМІ, що забезпечує досягнення поставленої законодавцем мети.

Однак не слід забувати, що зазначеним вище шляхом неможливо вирішити подібні питання в разі реєстрації домену та/або фізичного розміщення сайту в іншій країні в силу екстериторіальності поширення мережі Інтернет. Крім того, слід враховувати, в яких межах вітчизняне законодавство може бути застосоване до зазначених вище мережевих ЗМІ.

Підстава виникнення, зміст і захист авторського права на сайт

Підстави виникнення права на сайт. Залежно від підстави виникнення web-сайт може бути службовим твором або твором, виключні авторські права на який належать лише його творцю.

Досить рідкісними, але юридично припустимими є ситуації, коли творець сайту одночасно є власником цього сайту. В цьому випадку права інтелектуальної власності на сайт виникають внаслідок створення цього об'єкта авторського права. Під створенням сайту слід розуміти як наявність всіх мінімально необхідних його елементів (дизайн; структурне рішення; програмне забезпечення; контент; доменне ім'я), так і технологічну здатність ознайомлення з ним невизначеного кола осіб-користувачів. Для цього проводиться реєстрація домену, під яким враховується сайт, і забезпечується підтримання його функціонування в мережі Інтернет через надання послуг адміністратора сайту.

Договір про створення сайту. Однак у переважній більшості випадків правопо-

лоділець є власником сайту як службового твору, створеного виконавцем на виконання договору на створення сайту. У зв'язку з цим підставою виникнення права на службовий твір є договір про створення web-сайту. Сторонами цього договору виступають виконавець і замовник.

Предмет такого договору становить створення виконавцем і передача замовнику сайту відповідно до умов договору. Сайт належить до складених творів, що за підбором або розташуванням є результатом творчої праці, а тому охороноспроможним, службовим об'єктом інтелектуальної власності.

На виконання договору на створення сайту розробляється дизайнерське рішення web-сайту, зокрема оформлення розділів сайту з урахуванням вимог замовника, вказаних у технічному завданні, здійснюється їх графічне, кольорове, аудіовізуальне відображення, організація сукупності даних (статей, малюнків, креслень тощо), підібраних і систематизованих певним чином.

Роботи над створенням сайту як службового твору мають проводитися в порядку виконання службового завдання. У зв'язку з цим матеріали для виготовлення сайту надаються замовником, а готуються його співробітниками згідно з умовами договору.

Виключні права на сайт як результат творчої праці належать замовнику за договором на створення сайту. Замовнику належить виключне право на контент сайту, зокрема право використовувати твір і забороняти будь-яке використання його іншими особами без згоди праволоділця (власника сайту). Всі майнові права на створений сайт переходять до замовника після закінчення робіт за договором про створення сайту. Крім того, в договорі рекомендується обумовити питання «...використання раніше створених розробником (або третіми особами) елементів, щоб створення сайту носило оригінальний і творчий характер. Обов'язковість використання компонентів, вільних від прав третіх осіб, зведе до мінімуму в подальшому претензії третіх осіб до володілця сайту. В договорі доцільно також визначити припустимість подальшого застосування розробником створених елементів для розроблюваних у наступному сайтів та їх компонентів з метою недопущення виникнення «легального клонування» різних фрагментів сайту, його дизайну» [19].

Розміщення на сайті рекламної інформації (про володілця сайту) або про інших осіб, як своєрідний рекламний буклет, але в іншому виконанні, повинно відповідати чинному законодавству про рекламу з урахуванням його особливостей, передбачених для певних суб'єктів підприємницької діяльності та видів рекламованих товарів, послуг.

Інформаційне наповнення сайту повинно будуватися на основі чинного законодавства про авторське право та суміжні права, а також ЗМІ. Зокрема в одному із судових спорів з питань використання мережі Інтернет суд визнав неправомірним розміщення на сайті відповідача статті, оскільки така стаття є об'єктом авторського права і була вперше опублікована в друкованому ЗМІ, видавцем якого є позивач. При цьому суд вказав, що «сам факт розміщення на сайті відповідача статті, тотожної статті, майнові авторські права на яку належать позивачеві, свідчить про факт порушення таких прав позивача за умови, що відповідачем не надано суду доказів на підтвердження правомірності розміщення ним на своєму сайті спірної статті. Запозичення цієї статті з іншого сайту без підтвердження правомірності використання об'єкта інтелектуальної власності не може бути підставою для звільнення відповідача від відповідальності» (див.: постановка ВСУ від 23.10.2007 р. № 21/133-20/86) [20].

Визнання сайту складеним твором обумовлює його співвідношення з його елементами як складовими цілого твору. Загалом сайт слід розглядати єдиним об'єктом, а не сукупністю його елементів як самостійних об'єктів авторського права.

Водночас, контент сайту може визнаватися об'єктом авторського права. В цьому випадку права на контент сайту підлягають охороні. При цьому в літературі безпідставно зазначається, що «...законодавство про авторське право охороняє контент сайту саме як складений твір, що включає в себе низку елементів. При вирішенні справ про захист прав на дані об'єкти, web-сайт слід оцінювати як цілісний єдиний об'єкт, а не розглядати окремі його елементи» [21].

Іншими словами, web-сайт доцільно оцінювати як цілісний єдиний об'єкт, а не розглядати окремі його елементи, зокрема зміст (контент) сайту, залишаючи без оцінки сайт загалом. Враховуючи розуміння сайту як складеного твору, визнання його елементів самостійними об'єктами

авторського права припустимо за умови відповідності певного елементу сайту (зокрема контенту) вимогам законодавства щодо ознак твору (зокрема творчий характер, закріплення в матеріальному носії).

У цьому зв'язку в разі наявності спору щодо використання однакових текстів, розміщених на різних сайтах, для вирішення питання щодо охороноспроможності контенту, мають враховуватися не один, а всі елементи контенту. Суд повинен розглядати не лише тексти, розміщені на сайті, а й інші елементи контенту — дизайн сайту, малюнків, фотографій.

За таких умов одностороннім і необґрунтованим є заснований лише на оцінці одного із елементів контенту (текстів, розміщених на сайті) висновок суду про те, що «...такі сайти не є оригінальними, заснованими на загальновідомих елементах, які мають інформаційний характер; схожість між ними впливає з єдності інформації та фактів, закладених у змісті контенту сайту» [22]. Не надає правомірності такому рішення посилаючись на те, що «на сайті позивача відсутні твори, які є об'єктами авторського права». Наявність чи відсутність таких творів серед контенту сайту вирішально не впливає на вирішення питання щодо визнання контенту об'єктом авторського права, яке залежить від того, чи являє собою така комбінація матеріалів за підбором чи розташуванням результат творчої праці.

У цьому випадку суди не враховували, що сайт позивача складається зі спеціально підібраних і розташованих певним чином матеріалів (текстів, малюнків, фотографій, креслень, аудіовізуальних творів тощо), які можуть бути використані за допомогою комп'ютерної програми (комп'ютерного коду), який є елементом сайту. Ця комбінація, мовою спеціалістів в області програмування, є контентом сайту [23].

З урахуванням відсутності проведеної судом оцінки сайту загалом як складеного твору і розгляду не всіх, а лише одного елементу контенту (тобто текстів, розміщених на сайті), необґрунтованим є рішення суду про відмову в задоволенні позову про стягнення компенсації за порушення авторських прав на зміст (контент) сайту, який вважає, що «...контент сайту не є об'єктом авторського права і позивач не доказав виникнення в нього виключних прав на цей сайт як на службовий твір» [24].

У цьому випадку суди мають оцінювати всі елементи контенту в сукупності. Суди

не повинні обмежуватися оцінкою лише одного із елементів контенту (текстів, розміщених на сайті). В судовому рішенні має бути представлена оцінка й інших елементів контенту (дизайну сайту, малюнків, фотографій). Крім того, суд має надавати правову оцінку і враховувати «...належне автору збірника та інших складених творів (укладачу) авторське право на здійснюваний ним підбір або розташування матеріалів, що являють собою результат творчої праці (укладання)» [25].

Висновки

Проведена характеристика сайту як об'єкта цивільного права дає підстави для таких висновків.

1. В юридичному розумінні під web-сайтом слід розуміти визнаний об'єктом авторського права електронний (цифровий) твір, що існує у вигляді одиниці віртуального простору, яка складається з інтернет-сторінок (html-документів), зміст якого становить систематизована сукупність даних (програм ЕОМ або баз даних).

2. За своєю змістовно-структурною характеристикою сайт визнається основною одиницею віртуального простору, яка складається з низки html-документів або інтернет-сторінок. Структурно веб-сайт складається мінімально з п'яти складових (дизайн; структурне рішення; програмне забезпечення; контент; доменне ім'я), які в сукупності забезпечують виконання його функціонального призначення.

3. Сайт може розглядатися в кількох значеннях, що відображають різні його прояви як правового явища, в яких надається пріоритет одному з них, зокрема як: сукупність програм для ЕОМ або бази даних (технічна складова); ЗМІ (інформаційна складова) і результат творчої діяльності, що охороняється авторським правом (як об'єкт права інтелектуальної власності).

4. Як результат інтелектуальної діяльності сайт є особливим самостійним об'єктом авторського права у вигляді складеного електронного, цифрового твору, зміст якого становить систематизована сукупність даних (програм ЕОМ або баз даних), розміщених на його сторінках (html-документи), на який поширюються положення ЦК України про програми ЕОМ і баз даних.

5. Сайт доцільно оцінювати як цілісний єдиний об'єкт, а не розглядати окремі його елементи, зокрема зміст (контент) сайту,

залишаючи без оцінки сайт у цілому. Визнання елементів сайтів самостійними об'єктами авторського права припустиме за умови відповідності певного елементу сайту (зокрема контенту) вимогам законодавства щодо ознак твору (зокрема творчий характер, закріплення в матеріальному носії).

6. У разі наявності спору щодо вико-

ристання однакових текстів, розміщених на різних сайтах, для вирішення питання щодо охороноспроможності контенту, мають враховуватися не один, а всі елементи контенту. Суд повинен розглядати не лише тексти, розміщені на сайті, а й інші елементи контенту — дизайн сайту, малюнки, фотографії.

ПРИМІТКИ

1. Очиченко Е. Как не запутаться в сетях Интернет / Е. Очиченко // Юридическая практика. — 2008. — 22 апреля. — № 17 (539). — С. 13.
2. Дибя І. Передача авторського права на сайт / І. Дибя // Юридичний вісник України. — 2008. — 12—18 липня. — № 28. — С. 13.
3. Томчук А. С. Web-сайт як комплексний об'єкт інтелектуальної власності / А. С. Томчук // Приватно-правовий метод регулювання суспільних відносин: стан та перспективи розвитку : зб. тез Міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів (25—26.11.2005 р.). — К.—Хмельницький : Вид-во Хмельницького ун-ту управління та права, 2005. — С. 292.
4. Див.: Куприянов А. Интернет и право / А. Куприянов // Всесвітня мережа Інтернет [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.russianlaw.net>; Судариков С. А. Основы авторского права / С. А. Судариков. — Минск, 2000. — С. 244.
5. Серго А. Неопределенный сайт / А. Серго // эж-ЮРИСТ. — 2004. — № 1. — Январь. — С. 8.
6. Там само.
7. Там само.
8. Там само.
9. Там само.
10. Пастухов О. М. Авторське право в Інтернеті / О. М. Пастухов. — К. : Школа, 2004. — С. 45.
11. Серго А. Зазнач. праця. — С. 8.
12. Див.: Thomas J. Smedinghoff. The Software Publishers Association Legal Guide to Multimedia (1994) / Thomas J. Smedinghoff. — Р. 4; Цит. за: Пастухов О. М. Зазнач. праця. — С. 45—46.
13. Майданик Н. І. Сайт у мережі Інтернет як невизнаний об'єкт права інтелектуальної власності / Н. І. Майданик // Цивілістичні читання з проблем права інтелектуальної власності, присвячені пам'яті професора О. А. Підпригори (18.04.2007 р.) : зб. наук. доповідей та статей. — К. : ТОВ «Лазурит-Поліграф», 2008. — С. 182—183.
14. Томчук А. С. Зазнач. праця. — С. 293.
15. Майданик Н. І. Зазнач. праця. — С. 183.
16. Серго А. Зазнач. праця. — С. 8.
17. Там само.
18. Там само.
19. Там само.
20. Див. : Об ответственности за размещение объекта авторского права в Интернете без согласия // Юридическая практика. — 2008. — 7 октября. — № 41 (563). — С. 23; Очиченко Е. Зазнач. праця. — С. 13.
21. Фильченко Д. WEB-сайт подлежит правовой охране / Д. Фильченко // эж-ЮРИСТ. — 2008. — Июль. — № 27 (532). — С. 6.
22. Див.: Постановление Президиума ВАС РФ от 22.04.2008 г. № 255/08; Цит. за: Фильченко Д. Зазнач. праця. — С. 6.
23. Фильченко Д. Зазнач. праця. — С. 6.
24. Там само.
25. Там само.

ІСТОТНІ УМОВИ ДОГОВОРУ ПІДРЯДУ НА ПРОВЕДЕННЯ ПРОЕКТНИХ ТА ПОШУКОВИХ РОБІТ

Ірина Лукасевич-Крутник,

аспірантка кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка

Питання про істотні умови цивільно-правового договору має важливе значення як з теоретичної, так і з практичної точок зору. Адже згідно з ч. 1 ст. 638 ЦК України від 16.01.2003 р. договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору. Це стосується і договору підяду на проведення проектних та пошукових робіт.

У § 4 гл. 61 ЦК України містяться норми, які врегульовують договірні відносини щодо проведення проектних та пошукових робіт. Водночас у ЦК України чітко не визначено, які умови договору підяду на проведення проектних та пошукових робіт слід вважати істотними. Цього не зроблено і в інших законах України.

Варто зазначити, що в сучасній українській юридичній літературі дослідженню питання про істотні умови договору підяду на проведення проектних та пошукових робіт не приділено достатньої уваги. В радянський період над цією проблемою працювали В. О. Рассудовський, Ю. Г. Басін, Є. А. Панфілов та інші вчені. Проте дані розробки не відповідають сучасним реаліям, а тому застосування їх на практиці є проблематичним.

Метою даної статті є визначення кола істотних умов договору підяду на проведення проектних та пошукових робіт та їх дослідження з урахуванням норм чинного законодавства України.

Предмет договору*

Відповідно до абз. 2 ч. 1 ст. 638 ЦК України істотними умовами договору є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б

однієї зі сторін має бути досягнуто згоди.

Таким чином, при погодженні істотних умов договору підяду на проведення проектних та пошукових робіт сторони повинні передусім визначити предмет. Для того щоб розглянути предмет договору підяду на проведення проектних та пошукових робіт, необхідно з'ясувати, що є предметом самого договору підяду. Адже в юридичній літературі з цього приводу немає єдиної точки зору. Одні автори вважають, що предметом договору підяду є робота, яка виконується підрядником за завданням замовника [1]. Інші — матеріалізований результат роботи за цим договором [2]. Проте більш обґрунтованою видається третя точка зору, згідно з якою предмет договору підяду має дуалістичний характер. Передусім, це сама робота, яка виконується за договором, а також її результат [3]. Остання точка зору, на наш погляд, найточніше відповідає правовій природі підрядних договорів.

Виходячи з цього, предметом договору підяду на проведення проектних та пошукових робіт слід вважати пошукові та (або) проектні роботи для будівництва та їх результат. Останнім у першому випадку є дані, отримані внаслідок пошукових робіт, а в другому випадку — проектно-кошторисна документація.

Пошукові роботи для будівництва — це вид діяльності, спрямований на отримання і відповідну підготовку інформації про стан природних і техногенних умов території (регіону, району, майданчика, ділянки, траси) в формах, придатних для прийняття рішень, що забезпечують функціональну надійність інженерних об'єктів, які проектується, з мінімальним порушенням природного середовища і забезпеченням умов для безпечного проживання населення. Результати пошукових робіт складають обов'язкову основу для розробки проектно-кошторисної документації для будівництва.

Залежно від мети пошукові роботи поділяються на такі види: інженерно-геоде-

* Внутрішню рубрикацію тексту (підзаголовки) здійснено редакцією.